

۱۴ آبان روز آتش

گفت‌وگو با انقلاب
روبرت صافاریان

یک ترکیب بد ترکیب!
گفت‌وگو در نیامده با انقلاب

مصطفی جواهری
آموزگار

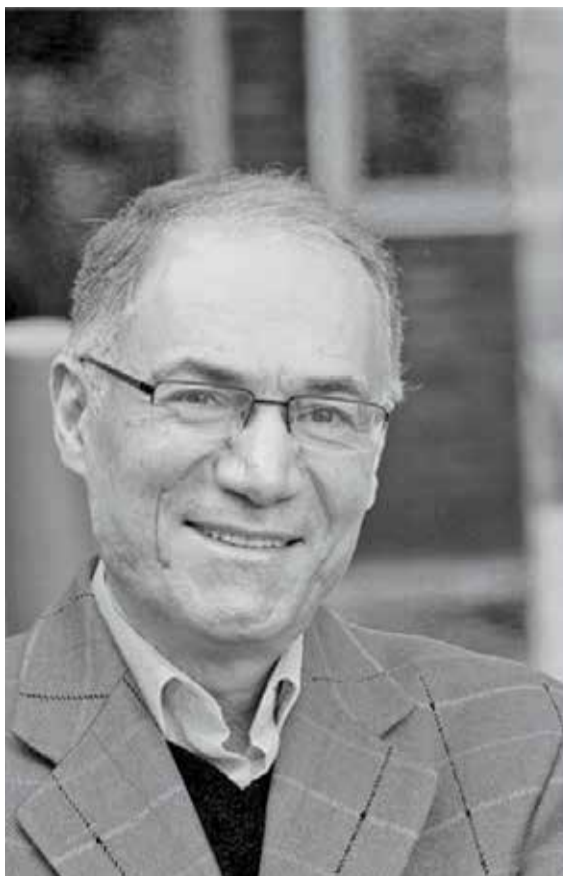
اگر از ما بپرسند که روزهای مهم انقلاب اسلامی را نام ببرید، احتمالاً پادی از روزهای ۱۷ شهریور، ۱۳ آبان، ۱۲ بهمن و ۲۲ بهمن خواهیم کرد. اما روز دیگری هم در تقویم سال ۱۳۵۷ وجود دارد که چندان کم‌اهمیت نیست؛ ۱۴ آبان. این روز از سه جهت حائز اهمیت است. اول اینکه فردای کشتار دانش‌آموزان در محوطه دانشگاه تهران است، دوم اینکه آتش‌سوزی گسترده‌ای در تهران شکل گرفت و سوم هم نطق مشهور «من نیز پیام انقلاب شما را شنیدم» از شاه و به دنبالش استقرار دولت نظامی. با این مقدمه، روبرت صافاریان در کتاب «۱۴ آبان روز آتش؛ گفت‌وگو با انقلاب» در پی یافتن پاسخ یک سؤال است. اینکه به آتش کشیده

شدن بانک‌ها، ساختمان‌های دولتی، مشروب‌فروشی‌ها و ساختمان سفارت انگلیس در روز ۱۴ آبان، کار انقلابیون بوده است یا عوامل حکومتی نظیر ساواک و گارد؟

کتاب، یک مقدمه پرکشش و گیرا دارد که از قضا به‌نوعی نقطه قوت کتاب هم محسوب می‌شود چرا که هر چقدر در کتاب پیش می‌رویم، حرف جدیدی نخواهیم شنید. در اواخر مقدمه، نویسنده

می‌گوید که: «کتابی که در دست دارید، هم روایتی است تاریخی از رویدادهایی که در یکی از روزهای تظاهرات خیابانی منتهی به پیروزی انقلاب گذشت، هم پشت‌صحنه ساخت یک فیلم. یا شاید فیلمنامه آن. اگر فیلم مستند اصلاً فیلمنامه‌ای داشته باشد. درباره آن روز، روز چهاردهم آبان ۱۳۵۷ و روزهای پیش و پس از آن. اما شاید بهترین تعبیر این باشد که بگوییم این نسخه کتابی یک فیلم مستند است.» مهم‌ترین اشکال این کتاب دقیقاً همین است. اینکه معلوم نیست که چیست! ما اصلاً با اثری روبه‌رو نیستیم که به اندازه ۱۵۰ صفحه، مطلب داشته باشد. کتاب در بهترین حالت، مطالب خام جمع‌آوری شده برای یک مقاله ۳۰۰-۲۰۰ صفحه‌ای است چرا که انسجام بین فصول دیده نمی‌شود و هر چقدر کتاب پیش می‌رود با تکرار مطالب قبلی با بیانی جدید روبه‌رو می‌شویم. حتی در بعضی فصول، بررسی اسناد و تاریخ، تبدیل به تحلیل و ارائه نظرات شخصی نویسنده درباره اشخاص دیگر است. کتاب «۱۴ آبان روز آتش؛ گفت‌وگو با انقلاب»، خیلی شبیه اسمش است. شلوغ، درهم و قوام نیفتاده. اما از سویی دیگر، نمی‌توان اطلاعات و اخباری را که از جهات مختلف درباره این روز گردآوری شده است نادیده گرفت. اطلاعاتی نظیر جمله «این روزها من هر چیزی را باور می‌کنم!» از شاه یک مملکت که به معنای از دست رفتن کامل اوضاع و مواجه شدن با پادشاهی که نمی‌داند سازمان امنیتش چه دارد می‌کند، مهم است. این کتاب، شبیه قورمه‌سبزی قوام نیفتاده‌ای است که سبزی‌اش معطر است و لوبیایش سفت و لیمومعانی‌اش نیخته! و تکلیف‌تان با آن روشن نخواهد بود.

کتاب «۱۴ آبان روز آتش؛ گفت‌وگو با انقلاب»، خیلی شبیه اسمش است. شلوغ، درهم و قوام نیفتاده. اما از سویی دیگر، نمی‌توان اطلاعات و اخباری را که از جهات مختلف درباره این روز گردآوری شده است نادیده گرفت

داستان کوتاه در ایران وژانرهای آن‌ها

کامل‌ترین کتاب سه جلدی
که به داستان کوتاه در ایران
می‌پردازد

ریحانه میرحسینی
کارشناس ارشد ادبیات

مبالغه نیست اگر بگوییم داستان کوتاه در زمره پرخواننده‌ترین ژانرهای ادبیات معاصر ایران است. هر ساله تعداد بسیار زیادی مجموعه داستان کوتاه در کشور انتشار پیدا می‌کند و توجه خوانندگان و طرفداران‌شان به این سبک داستان‌ها به اندازه‌ای است که گاهی این مجموعه‌ها در مدت نسبتاً کوتاهی به چاپ‌های دوم و سوم و حتی بیشتر می‌رسند. به دلیل کم حجم بودن این داستان‌ها اکثر افرادی که مشغله فراوانی دارند یا بیشتر زمان خود را در روز در محیط‌های حمل و نقل عمومی هستند از این ژانر ادبی استقبال بیشتری می‌کنند و در طول هفته وقت گذاشته و به مطالعه این آثار ادبی می‌پردازند. حال بهتر است

علاوه بر خوانش آنها علم به اینکه چه می‌خوانند هم بدانند.

معرفی کلیت کتاب و نویسنده آن: این کتاب در سه جلد و با هدف اینکه برای مخاطب شناختی از جریان‌ها، سبک‌ها، مضامین و تکنیک‌های داستان کوتاه در ایران در پرتو نظریه و نقد ادبی باشد، نوشته شده است. اکثر افرادی که ادبیات را به‌صورت حرفه‌ای دنبال می‌کنند با این سه جلد آشنایی دارند و حتی دانشجویان هم از این کتاب استقبال خوبی کرده‌اند. وقتش رسیده تا شما هم با این کتاب آشنا شده و داستان کوتاه را از منظر دیگر و با جدیت بیشتری دنبال کنید. دکتر حسین پاینده نویسنده این کتاب که استاد نقد و نظریه ادبی دانشگاه علامه طباطبایی بوده است با آگاهی کامل برای کسانی که می‌خواهند نقد و نظریه ادبی را فرا بگیرند، این اثر را تألیف کرده است و همچنین برای داستان‌نویسان

خلاق که به سبک داستان کوتاه علاقه دارند و می‌دانند که در کنار استعداد و خلاقیت خودشان، آگاهی و دانش نیز نیاز است کمک بسیاری می‌کند.

داستان کوتاه در ایران (داستان‌های رئالیستی و ناتورالیستی): فصل اول این کتاب به داستان‌های کوتاه رئالیستی و ناتورالیستی می‌پردازد، آنها را معرفی کرده و ویژگی‌های درونی اثرها را بررسی می‌کند. ابتدا نویسنده برای آشنایی بیشتر پژوهشگران و علاقه‌مندان به داستان‌نویسی به سبک رئالیسم و ناتورالیسم معانی مختلف اصطلاح آنها را نام می‌برد و تعریفی ارائه می‌کند و ویژگی‌های داستانی از جمله مکان، زاویه دید، پیرنگ، زمان، شخصیت و شخصیت‌سازی و توصیف در داستان‌های رئالیستی را بررسی و واکاوی کرده است. همانگونه که می‌دانید رئالیسم و ناتورالیسم دو سبک پرطرفدار نویسندگان ایرانی چه در گذشته و چه در معاصر بوده و همواره بیشتر آثاری هم که نوشته شده در این سبک‌ها است. از آن جایی که این دو سبک هم ساده و هم شیرین‌تر جلوه می‌کنند، طرفداران بیشتری هم برای خواندن دارند. حال که در داستان کوتاه هم سبک رئالیسم و ناتورالیسم مانند رمان موفق بوده است. در جلد اول این کتاب داستان‌های

تولد از اسماعیل فصیح، چهارراه از هوشنگ مرادی کرمانی، این سرما مرا می‌کشد از مهدی رجیبی، زل زدن به آفتاب از محمدرضا گودرزی و مارافسای از عبدالرحیم احمدی آورده شده است. دکتر حسین پاینده در بحث راجع به این مفاهیم و نظریه‌ها رویکردی میان‌رشته‌ای هم در پیش گرفته و رئالیسم و ناتورالیسم در ادبیات را از راه قیاس همین سبک‌ها در هنرهای بصری مثل نقاشی و سینما تبیین کرده است.

داستان کوتاه در ایران (داستان‌های مدرن): هدف اصلی جلد دوم هم همان است که در جلد قبلی آمده فقط با این تفاوت که داستان کوتاه مدرن در ایران را بررسی می‌کند. داستان‌هایی مانند ایستگاه از طاهره علوی، باغ تابناک از محمد کشاورز، مردی که برنگشت از سیمین دانشور. همچنین در دیگر فصل‌ها داستان کوتاه مدرن را با شعر غنایی تحلیل می‌کند مانند شعر ندای آغاز از سهراب سپهری. جلد دوم به موضوعات بسیار دیگر و آثار فراوانی اشاره می‌کند که مجموعه کاملی از داستان و شعر مدرن و غنایی در اختیار مخاطب قرار می‌دهد و در آخر هم به داستان‌های کوتاه امپرسیونیستی می‌پردازد.

داستان کوتاه در ایران (داستان‌های

به دلیل کم حجم بودن این داستان‌ها اکثر افرادی که مشغله فراوانی دارند یا بیشتر زمان خود را در روز در محیط‌های حمل و نقل عمومی هستند از این ژانر ادبی استقبال بیشتری می‌کنند و در طول هفته وقت گذاشته و به مطالعه این آثار ادبی می‌پردازند. حال بهتر است علاوه بر خوانش آنها علم به اینکه چه می‌خوانند هم بدانند

پسامدرن): و جلد سوم این کتاب به تبیین و معرفی داستان‌نویسی پسامدرن اختصاص دارد که متأخرترین جریان در داستان کوتاه ایران است. داستان‌هایی مانند پلکان از ابوتراب خسروی، صراحت و قاطعیت از بهرام صادقی و پرتو صادقی از احمد اخوت. از دیگر فصل‌های جلد آخر می‌توان به فراداستان و فراتاریخ اشاره کرد که علاوه بر پرداختن به آن از داستان میزگرد سیمین دانشور نیز یاد می‌شود. همچنین به مبحث مهم مرگ مؤلف و ربط آن به پسامدرنیسم سخن می‌گوید که داستان دو دقیقه‌ای از بهرام مرادی نمونه‌ای از منظر نظریه مرگ مؤلف است.

پس شما با تهیه و خواندن این سه جلد علاوه بر یادگیری اصول داستان کوتاه، تعداد قابل توجهی قصه هم در اختیار دارید که مجموعه را کامل‌تر می‌کند.

هایی مانند خاکسترنشین‌ها اثر غلامحسین ساعدی، شهر کوچک از احمد محمود، داستان مرد از محمود دولت‌آبادی، سبزه مورد از شهلا پروین‌روح، تش خند از حسن بنی‌عامری، اجاره‌خانه از بزرگ علوی، دفترچه بیمه از جلال آل‌احمد، همراه آهنگ‌های بابام از علی اشرف درویشیان در سبک رئالیسم را آورده و ویژگی‌های رئالیستی و تصویرهایی که می‌دهد برای مخاطب گام به گام بررسی شده و ذکر این نکته هم واجب است که همه این داستان‌های کوتاهی که نام آورده شد در کتاب آمده و شما پیش از کندوکاو در متن می‌توانید آنها را مطالعه کنید. در بخش بعدی این جلد که به داستان‌های کوتاه ناتورالیستی می‌پردازد، داستان‌هایی همچون عروسک‌فروشی صادق چوبک که یکی از بهترین ناتورالیسم‌نویس‌ها می‌باشد، جنگال از صادق هدایت،

پیچیده یک قصه بیرون می‌آید. در واقع این استراتژی مغز ماست برای سر و سامان دادن به اطلاعات پراکنده. گاتشال برای پیدا کردن توضیحی مناسب برای این فرایند به سراغ علم عصب‌شناسی هم رفته است. قصه‌ها کارکردهای دیگری هم دارند. مثلاً راهی هستند برای فرار کردن ما از زندگی ملالت‌بارمان. ما دوست نداریم کتابی بخوانیم که داستان‌های شبیه همین روز و شب‌هایی باشد که می‌گذرانیم. همین روزمرگی‌ها را بازتاب دهد. قصه اگر حادثه و اتفاق نداشته باشد برایمان تبدیل به قصه نمی‌شود. خواندن اتفاقات ما را برای مقابله با آنها نیز آماده می‌کند. اینکه می‌خوانیم فلان شخصیت داستانی

چطور از مضمضه‌ای که دچارش شده بود به سلامت بیرون آمد، آماده‌مان می‌کند که اگر در موقعیتی مشابه گرفتار شدیم راهی برای رهایی در ذهن داشته باشیم. اگر باور کنیم ما یک حیوان قصه‌گویم و از داستان‌گریزی نداریم آن وقت دیگر دل‌نگران مرگ و زوال داستان نخواهیم بود. گاتشال می‌گوید: «دفعه بعدی که منتقدی می‌گوید رمان به دلیل کمبود نوآوری در حال مرگ است، فقط خمیازه بکشید. مردم برای اینکه به دنبال پدیده‌ای تازه و تکان‌دهنده‌اند وارد قلمرو داستان نمی‌شوند؛ برای این پا در قلمرو داستان می‌گذارند که دلخوشی‌های قدیمی دست‌ور زبان جهانی داستان را جست‌وجو می‌کنند.»

هر چیز داستانی دارد

تلاشی برای سردرآوردن از موقعیت گمشده‌های سرزمین خیال

زهرا راستگویی
خبرنگار

در میانه دهه ۱۹۴۰ دو روانشناس به نام‌های فریتس هایدلر و ماریان زیمل آزمایشی انجام دادند. آنها یک انیمیشن کوتاه ساختند که در آن چند شکل هندسی شامل یک مربع، دو مثلث و یک دایره به صورت اتفاقی حرکت می‌کردند. آنها این انیمیشن را که هیچ معنای خاصی نداشت به ۱۱۴ نفر نشان دادند و تنها ۳ نفر بودند که تفسیری داستانی از آن ارائه ندادند. بقیه یا داستان یک مثلث عاشق را تعریف کردند یا قصه فرار دایره را.

توانایی ما برای قصه ساختن